

MARVAILLOU

2

Kontadennou euz
Bro-Bagan
hag an harzou

Radio France
Bretagne Ouest

Dixid
Nevez

Crédit Mutuel
de Bretagne
une banque à qui parler

MARVAILLOU

2

Kontadennou euz
Bro-Bagan
hag an harzou

Embannadur kaset da benn gand

Mikael MADEG

BRUD NEVEZ
EMGLEO BREIZ

UQJJIAVRJAM

Bet embannet gand skoazell

SKOL UHEL AR VRO

Pep trugarez d'ar re na vefe ket euz al labour-mañ
paneveto:

An oll gonterien

Bank Crédit Mutuel de Bretagne

Radio Breiz-Izel

Centre Local de Documentation Pédagogique, Brest

Mari, va gwreg, he-deus skrivet lod euz an istoriou
heb ankounac'haad degemer laouen Daniel Jekel.

Bet embannet gand Brud Nevez, 6, ru Beaumarchais, 29200
Brest

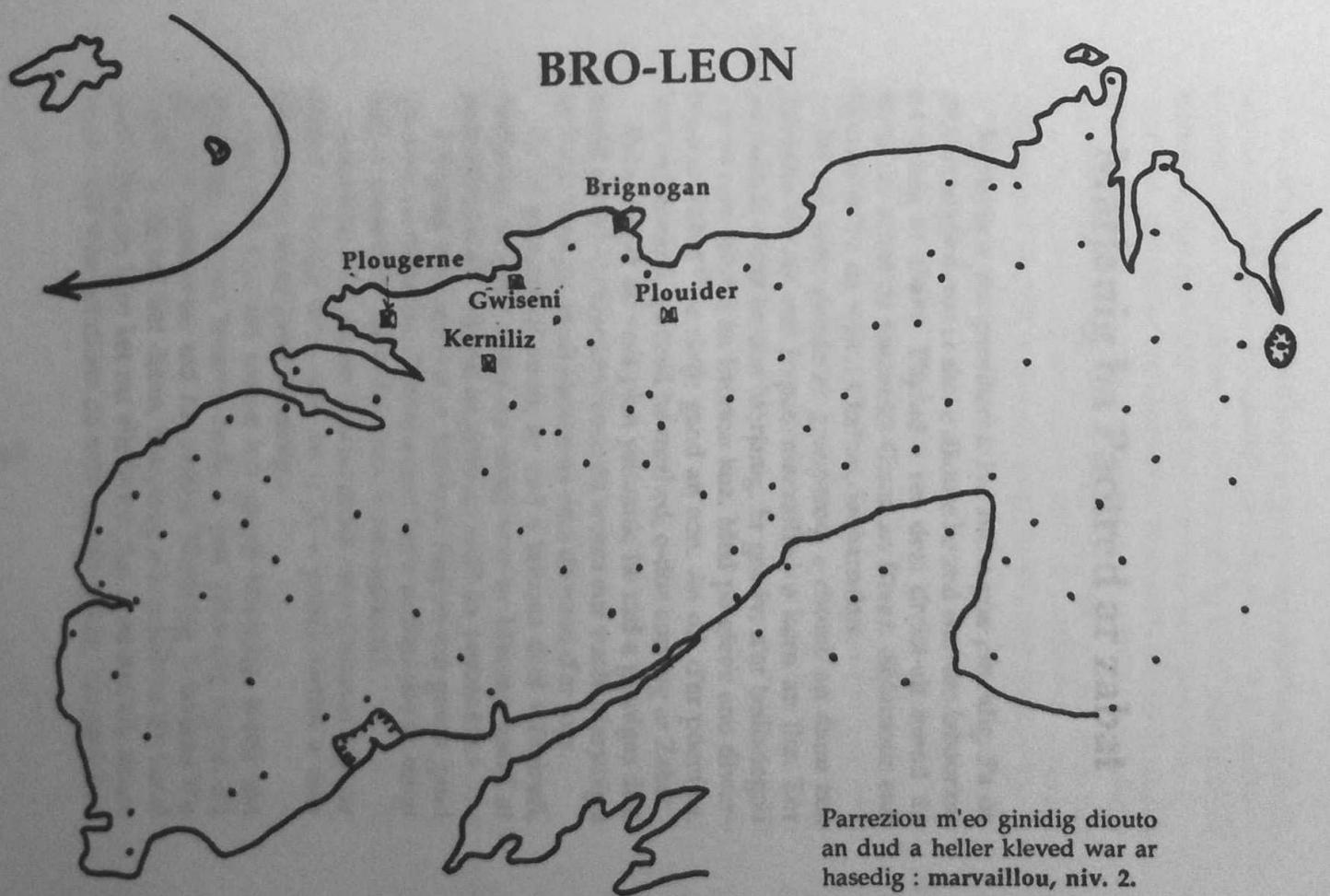
Bet mouplet gand Mesidou, 40bis, ru ar Republik, 29200 Brest

Bet diskleriet hervez al lezenn : 3de trimiziad 1990

Peb gwir miret striz.

N° I.S.B.N. : 2-86775-085-7

BRO-LEON

Parreziou m'eo ginidig diouto
an dud a heller kleved war ar
hasedig : marvaillou, niv. 2.

Marjanig ha Paotred ar zabat

Marjanig a yoa pennherez. He zud a yoa pinvidig. Pa oa chomet er gêr diouz ar skol e sikoure he zud war-dro labouriou an ti hag ar chatal. Plijoud a ree dezi dreist-oll mond da ziwall ar zaout da foenneier Gwaz an Divez. Ablamour eno he-deveze tro da weled Chakou, he hamalad.

Da zul iveau, goude ar gousperou, e chome an daou zen yaouank d'ober eur frapad marvaillad e korn an iliz. Eur yaouankiz eüruz he-doa Marjanig. Er goañv, d'ar beillacdegou e plije dezi kleved an istoriou koz. Med pa gleve ano diwar-benn ar Zabat⁽¹⁾ e skrije gand an aon. An oll, d'ar poent-se, koz ha yaouank, gwazed ha merhed, o-doa aon rag ar Zabat.

Pa oa deuet da veza plah yaouank, he zad a ginnigas dezimond gantañ da foar Lezneven da werza eur vuoh. Marjanig a oa fouge enni. Ar wech kenta e oa dezii da vond d'ar foar.

Pa oa gwerzet ar vuoh, he zad a lavaras dezi « Bremañ,
Marjanig, az-peus aotre da vond war ar blasenn gand ar
yaouankizou all. An oad az-peus da roull da yaouankiz.»

Marjanig a'z eas war ar blasenn, hag en em gavas gand Chakou, he hamalad. Gwelet e oant bet o tremen dre ar ruiou hag ar plasennou, dorn-ha-dorn, kazel-ha-kazel.

Antronoz, avad, ez eas ar brud diouz ouzo dre bevar horn ar barrez. « Soñjit 'ta », eme an dud, « pebez fortun a raio Chakou ma timez gand Marjanig.»

Rag tud Chakou n'oant ket gwall binvidig. E-leh tud Marjanig, 'm-eus lavaret deoh, a yoa pinvidig a-goz. Pa glevjont kement-se, tad ha mamm Marjanig a lavaras d'o merh : « Ne fell ket deom, Marjanig, e kendalhfas da vond gand Chakou. N'eo ket ma vije falloch den eged eun all, tamm ebed. Med n'eo ket diouz da reñik eo. Ha neuze, yaouank out

c'hoaz. Kemer pasianted hag e kavi fortuniou mad.»

Marjanig a yoa glaharet o klevet kement-se. Med douja 'ree d'he zud, ha ne gredas ket en em zevel outo.

Eun nebeud sizunveziou goude foar Lezneven, he zad adarre a lavaras dezi : « Warhoaz ema foar an Neh e Montroulez. Montroulez a zo pell ha ne vezom ket distro er gêr a-raog antronoz vintin. Ar garg az-pezo diouz an ti ha diouz ar chatal.»

He mamm iveau a lavaras dezi : « Pa deuio an noz, Marjanig, prenn mad an nor warnout. Ha ne ro digor da zen. Ma teufe ar Sabat da glask trabas ouzit, kan "Patronez dous ar Follgoad" pe larvar da chapeled hag e tehint kuit.»

Antronoz, Marjanig a ententas mad euz ar chatal. Deuet an noz e prennas an nor warni hag eur wech drebet he hoan e reas eur pennadig stamm a-raog mond da gousked. Med eur wech eet d'he gwele ne zeue ket ar housk dezi. Sofjal a ree adarre e Chakou, he hamalad. « Daoust ha », eme Marjanig, « hag asanti a raio va zud, eun devez bennag, e kemerfen Chakou da bried? N'eus forz, ma ne reont ket ne roin va halon na va harantez da zen all ebed. Me a yelo d'ar gouent kentoh.»

Mareou (2) hanternoz, a-greiz m'edo oh ober he soñjou, e klevas eur vouez o hervel anez : « Marjanig! Marjanig!»

« Piou a zo aze? » eme Marjanig.

« Paotred ar Zabat!»

Marjanig a reas eur skrijadenn. Sacha a reas war dor ar gwele kloz hag en em fourra a reas donna ma hellas dindan an dillad. Med ar Zabat a gendalhe da hervel.

« O klask petra emao hag diouzin-me? » eme Marjanig.

« Deus 'ta, Marjanig, ganeom da zañsal. Chakou a vezo ivez gane-om.»

Dond a reas da zoñj dezi deuz kenteliou he mamm. Klask a reas kana "Patronez dous ar Follgoad" med he muzellou ne reent nemed fiñival ha ne deue son ebed. Neuze e krogas en he chapeled. Hag ar Zabat a dehas kuit.

Pa oa deuet en enni he-unan, ha pa oa eet an enkrevez vraz diwarsi, Marjanig a zoñjas : « Mar deo gwir eo eet Chakou gand ar Zabat... Perag n'ez afen ket me iveau d'o heul? N'em-eus klevet morse o-defe ar Zabat lazet den ebed.»

Dond a reas er-mêz deuz he gwele. Lakaad a reas he boutou hag he dillad. Ha goustadig e tigoras an nor. An noz a oa sioul. Ne veze klevet nemed ar vouderez hag an trouz a vor war-zu aochou Kerlouan.

« N'ez eus mui na dañs na Sabat », eme Marjanig. « Ar re-ze o-deus greet goap diouzin-me ». Edo o vond en-dro d'an ti, pa glevas mouezio sevel e-kreiz an noz :

« N'em-eus nemed nao miz da roull va yaouankiz,
Roullom ha roullom atao, ar yaouankiz, ar yaouankiz,
Roullom ha roullom atao, ar yaouankiz ne bad ket atao.»

Marjanig a laouennaas. Mond a reas d'an ti d'en em ginkla eun tammig bihan. Ha da lakaad he mouchouer-stamm, rag fresk e oa an noz. Hag hebdale e kemeras hent foenneier Gwaz an Divez. Med pa en em gavas dirag ar foennog e leh m'edo an dañserien e krogas adarre an enkrevez vraz enni. Eur hwezen yen a zavas warni. Keuz he-doa da veza deuet beteg eno, ar paour-kêz Marjanig. Chom a reas da guz tro-kein (3) eur vodenn haleg, med kaer he-doa sellé, ne wele netra. Rag teñval e oa an noz.

Ne helle mui kennebeud anavezoud mouez Chakou e-touez ar ganerien all. Med pa oa echu an dañs kenta unan euz ar Zabat a houennas eun dañs all.

« Eun allig! Eun allig! Eun allig c'hoaz!»

Kerkent, eur vouez skañv ha duduiz a zavas diouz ar foennog.

« O pardona me a zo bet, o fadigouditralala,

« O pardona me a zo bet e chapel Sant Egareg.»

Marjanig he-doa anavezet mouez Chakou. N'oa ket a bar dezañ da gas an dañs-ront en-dro. Mond a reas dispont ha dinet etrezeg an dañserien.

Unan deuz ar Zabat a deus d'he diambroug hag a lavaras dezi : « Te a zo aze, Marjanig?»

« Ya », eme Marjanig.

« Deus amañ. Krog aze e-kichenn Chakou. » Chakou, pa grogas e dorm Marjanig, a roas c'hoaz muioh a lañs d'an dañs. Ha d'an taol kreñv, d'an dañs-ront, e vefe lavaret e njife an dañserien, ker skañv ma oa o divesker.

Pa oant skuiz o tañsal, ar Zabat a dehas kuit en eun taol

trumm, heñvel diouz eur gorventenn en eur leskel eur
youhadenn skilruz ; « Youou! »

六

Eun novez all e oant bet o kerhad kezeg en atantou hag o-doa lakaet anezo da zaoulammad. Ar Zabat a-istrighbill deuz o lost, pe deuz o moue, a lamme diwar an eil war egile hag e c'hoarent lamm chouk e benn war o zailler.

An daou zen yaouank a chome mantret o selléed outo. « Bremañ », eme Chakou, « e komprenan perag e vez rostet (4) moue ar hezeg a-wechou, diouz ar mintin pa'z an er marchosi ».

六
六

Med eun nozvez siwaz, Marjanig, kaer he-doa selled endro dezi, ne wele ket Chakou e neb leh ebed. Goulenn a reas digand ar Zabat e peleh e oa chomet.

« Chakou », eme ar Zabat, « a zo klañv. Ha gwall-glañv zoken. »

« Mad, neuze », eme Marjanig, « ne dalvez ket ar boan deoh dond da glask abanon-me kennebeud »

Med unan diouz ar Zabat a respontas dezi : « An neb a zo kroget da zond ganeom, Marjanig, a rank kenderhel, keit ha ma falvezo ganeom.»

Marjanig a oa spontet o kleved kemend-all. Antronoz e halvas he zud hag e lavaras dezo :

« Eur gwall dra am-eus da lavared deoh. Me a vez kerhet
gand ar Zabat en nez, ha ne bellan ket enchi oute. »

He zud, evel just, a oa spontet o kleved an dra-ze, he zad a 'z eas da gavoud person koz ar barrez hag a gontas dezañ e drubuillou ha trubuillou e verh. Ar person koz goude beza greet sur homprons a luyares :

« Den ne hell enebi diouz ar Zabat Kreñvoh int eged an

diaoul. N'eus nemed eun dra hag a hellfe savetei Marjanig. Mond kuit, pell a Vreiz-Izel, da leh ma n'eus ket a Zabat.»

Med Marjanig he-doa dija greet he soñj. Lavared he-doa
greet ne rofe he halon nag he harantez da zen all ebed, 'med
da Zouje ne lavare ket.

da Zoue lie lavare ket.
Chakou a yoat tohor ha ne zaleas ket da vervel. Goude
beza bet en e interaman, ha goude beza heuliet e gorg evid e
veaj diweza, Marjanig a lavaras « Kenavo » d'he zud ha d'he
bro, hag ez eas d'ar gouent da Vro-Hall, pell diouz an trouz
ha diouz safar ar bed. Eno e tremenas he buhez o pedi, evid he
henvroiz, evid Breiz hag evid ene Chakou.

Kontet gand Yann-Vadezour LAGAEG (Brignogan).

Ar hleñved dislevi-yen

Va zud kêz, me 'm-eus paket eur hleñved souezuz hag eur hleñved speguz. Aa! Aa! An dislevi-yen, setu aze petra eo.

Eiz derivez 'zo bet disul ez edon en overenn bred. Ha va spered ne 'z edo tamm ebed en iliz. Va leor kantikou a yoa etre va daouarn hag e-leh sellé diouz outañ ne reen nemed huñvreal ha dislevi-yen. Aa!

Ma'z oan inouet en iliz e-pad sarmon ar person e oan bet inouetoh c'hoaz dre ma traillé deom gand eur brezoneg trefoet n'ouzon ket petra. Goude ar zarmon, o soñjal e pasefe va hleñved, e stagjen da gana ar gredo a-bouez va fenn. Mez setu a-greiz kana eur bomm latin ma tigoras ken braz va genou ma treine va mouez war-lerh hini ar re all. Hag an oll, gwazed, ar vousedigou, en eur zizrei diwar o hadoriou, a hoarze forz o sellé ouz va genou.

« O!, n'eus ket da lavared nann », emezon-me, « me 'zo skoet da vad gand an Aotrou Doue. »

Goude an overenn eh en em gavan gand va henderv, Chakou. Anavezoud a reoh Chakou, an teodou fall a lavar outañ "Paotr ar Gagnou". Chakou a gave ahanon eun tammig enkrezet hag a houllennas diganin petra a yoa ha ne d ee ket. « Eu! Me n'ouzon ket va-unan, Chakou. Abaoe komafisamant an overenn ne ran nemed huñvreal ha dislevi-yen. Hag en despet din, paour-kêz Chakou, e tigor va genou. »

« O!, ma n'ez eus nemed an dra-ze », eme Chakou. « Deom buan da eva eur banne pe zaou. Ha sur e paseo ganez an huñvre digeri da henou. » Ha setu-ni on-dauou, heb chom da nehi⁽⁵⁾, war eeun d'an ostaleri.

Mez, setu, a-greiz eva va banne, ma tigoras ken braz va genou, ma kouezas an evaj en toull kontrol⁽⁶⁾, ken ma oa bet

darev din beza mouget. Hag ar gwin ruz a rede en-dro war al leurzi, deuet er-mêz dre doullou va fri.

Nann, O nann, n'eus ket da lavared nann. Ma n'on ket gouest ken da eva eur banne gwin, sur eo puchet, ha puchet da vad, an diaoul war va hein.

Gand ar vez em oa bet ez afen dillo etrezeg ar gêr. El leur, pa erruan, va hi du, e ano Lusifer, a deu, en eur ficha e lost, da lammad ouz va divesker. Ha me, droug ennon, en eur zizrei, en eun taol seh ha kreñv, a zistag gantañ eur votezad en e benn a-dreñv. Hag ar paour-kêz ki, me zoñj gand aon da baka kermend-all, a yeas buan da benn ar bern kolo en eur yudal.

N'ouzon mui petra da damall. Pe an heol tomm, pe va hleñved dislevi-yen, a zo o lakaad ahanon da goll va fenn.

Dond a reas eun huñvire all em spered. Ha ma'z afen da ésa ober eur pennadig kousked? Ha marteze, etre daou (7), e hellfenn paseal va hleñved. Hag ez afen war-eoun, e tro-kein (3) an ti. Eno eh en em daolan war greiz va hein en disheol dindan eur wezenn dero vraz.

Mez, allaz, kaer am-eus, ne hellan ket kousked. Ne ran nemed huñvreal ha beb an amzer e santan va genou o tigeri. Hag en eun taol-kont eun dra bennag tomm o koueza ennañ*, eur vlaz fall spontuz gantañ. Sevel a ran war va azez da dufal, ha petra a welan, va zud keiz? Petra 'welan? Eur vouahl a-zioh va fenn, sonn he lost ganti, o sutal hag o kana : « Toud eo dit! Toud eo dit! Ar yah hag ar zah war-rit (?). Fohititi, fohititi, rityou, rityou.»

Hag e tiskouez din e peseurt fourn e oa poahet ar gouignenn m'edon o paouez tañva. Ha nann! Ha nann, aotrou Doue. Me zo skoet, ha skoet da vad en-dro-mañ. Setu e savjen em za evid mond etrezeg an ti, da glask eun tammig bennag da zrebi. Hag amañ, pa erruan, petra a welan? Va hoar, war-benn he daoulin war an aoled, oh aoz a yod.

« Petra an diaoul?» emezon-me. « Yod silet da lein da zul?» Mez setu, a-greiz ober va rebech, ma tigoras ken braz va genou, ma tiahelas nêt va javedou. Ha ma ne hellen mui stanka va riboul (8).

Notenn : e gwirionez e lavara *enni*, ar pez a zo eur fazi.

Va hoar a hoarze, a hoarze « A! Aa!». hag erfin e teuas dezi eur zoñj fentuz med mad evid va farea. Tapoud a reas krog e-barz er vaz-yod hag o veza he zennet er-mêz euz ar pod, tomm bero, e-giz ma'z oa ez oa, e sankas anezi din e-kreiz va genou. Gand ar boan em oa e ran eur zachadenn vad, hag e hellan en-dro stanka va zoull-trap (8).

Mad, kredi a helloc ahanon, va zdou. Diwar an dro-ze e oa tremenet ar c'hoant ganin da zigeri va genou. Tremenet an dislevi-yen, ha me ken yah, hag a hell kana laouen. Med, lavared em oa greet deoh ez oa speguz va hleñved, ha pa zellan pe a-gleiz, pe a-zehou, e welan meur a hini o tigeri o genou. Med arabad deoh ober bilou, kar klevet em-eus abaoe ez eus eur mod all evid parea euz ar hleñved dislevi-gen. Hag an dra-mañ, hervez komzou eun den desket, an aotrou Penn Kaled, apotiker e Plougerne, anavezet mad euz a Blouneour da Witalmeze.

Hemañ a lavar d'an neb a gar e zelaou : « Diouz an dislevi-gen ma n'ez eus ket a louzou ez eus eur mod, mez n'eus nemed eur feson : klaskit an tu da hoarzin ha c'hoarzit a-greiz ho kalon.»

Ha bremañ, va zud keiz, ma 'peus c'hoant parea, c'hoarzit ha c'hoarzit toud asamblez hag e kavoh en-dro yehed ha levez. Ha ma houlenner diganeoh petra on-me deuet da veza, lavarit ez on yah-pesk, greet ganin va hresk. Amen. Evel-se bezet great. Eur zah fars lipet-nêt.

Kontet hand Iv ABIVIN (Plouider).

Pount an Dyaoul

Plougerne ha Lanniliz a zo diou barrez skoaz-ha-skoaz. Koulskoude ez eus etrezo eun disparti eo ar vreh-vor anvet an Aber Ah. Haga, gwechall, gwechall goz-kenañ, e-kichenn karter Prad-Paol e parrez Plougerne ez edo o chom eur miliner.

Hemañ, ar miliner-mañ, a ree forzig darempred gand parrez Lanniliz, ha gand Treglonou, ha tro-war-dro. Hag (evid mond bet -) evid kerzed etrezeg eno gand e vleud, hag evid mond da gerhad e winiz e ranke ober an dro hir dre-biou (9) an Diouriz, ablamour ne oa pont ebed war ar ganol.

Setu, eun dervez, Paolig an Diaoul a lavaras dezañ : « Mad », a lavar Paolig, « ma kerez, me a zo kontant d'ober eur pont dit. » « A! An dra-ze 'vad, » a lavaras ar miliner, « a veze disheñvel (10), neuze 'vad. Haga penaoz e ri da gont? » « O! », 'lavaras ar Paolig, gand mein e rin anezañ hag e vo greet eur pont brao-kenañ dit. » Setu. « Nemed », a lavaras Paolig, « haga, selaou mad ahanon, hag e rankez, hañ, seveni ar pez a lavaran dit. Ma en em gav an emgleo-ze etrezom on-daou e ranki seveni an emgleo. » « Me 'zo kontant », a lavaras ar miliner, « diouz ar pez ma lavari din. »

Setu an diaoul a lavaras dezañ : « Mad. Kenta hini beo a baseo war ar pont a vez din-me. mar d out kontant da zeveni kement-se e vez greet ar pont dit. » « Me 'zo kontant », a lavaras ar miliner. « An hini kenta a vez dit. Nemed, neuze, » a lavaras ar miliner, « te d'az tro a ranko ober eur pont en amzer ar mare izel. Hag en noz da zond e vezoo izel ar mare, setu e rankez ober ar pont din a-benn warhoaz vintin. » « Greet e vezoo », a lavaras an diaoul.

Setu ar miliner da gousked. An diaoul a zizoas d'an ivern, hag a rasamblas toud ar, ar gev..., a lavaras da doud an diaoulou all dont asamblez gantañ. Hag a-raog e-noa greet

eun tammig tro Breiz evid gweled e peleh edo ar reier braoa war bord an aochou, evid gelloud ober hennez, ar pont-se. Hag ar re vraoa e-noa gwelet e-barz e Krah, er Morbihan, e-kichenn Karnag. Setu e-noa roet urz daoud an diaoulou all : « Degasit din toud ar herreg diouz, diouz Krah evid ober ar pont da, da Lanniliz.»

Setu ar re-mañ, dao, hag ar reier war o skoaziou hag e roud (11) etrezeg Lanniliz. Med lod a oa skuiz, skuiz meurbed a-raog en em gavoud e penn ar veaj. Setu o-doa ranket laosker o, ar reier da goueza. Setu perag dre ma tostaer ouz Penn-ar-Bed, peotramant, (?) surtoud hanternoz Penn-ar-Bed, peotramant (?), e kaver e-barz an douarou ha dreist-oll e-barz an traoniennou reier braz. Ar re-ze a oa depant (12) e vijent bet en em gavet e-barz e, e-barz Lanniliz, evid ober ar pont.

Hag hennez, ar pont-se a vez anvet abaoe Pount an Diaoul, pe Pount Krah, ablavour eo deuet ar vein diouz parrez Krah (13).

Setu, diouz ar mintin, pa oa savet ar miliner, an diaoul a lavaras dezañ : « Beñ, deus, neuze, paotr, da weled ar pont am-eus greet dit. Labourad am-eus greet dit.»

Setu « Gortoz! Gortoz! » a lavaras ar miliner. « Me, da genta, a rank lakaad va milin en-dro. Kar dabord (14) me 'rank kerzed etrezeg Lanniliz evid mond da werza va bleud. Haga ramas ar gwiniz.»

Setu, eet d'ar vilin. Lakeet ar vilin en-dro. Pa edo lakeet ar vilin en-dro, e-barz e vilin e-noa eur haz. Eur haz ha ne dalveze ket eur banne chistr. Beza ne ree ken med kousked war ar zeh, hag ober e ezommou e-touez (15) ar bleud. Setu ar miliner a lavaras : « Hemañ a raio afer an diaoul ». Ha dao 'ta e peg 'barz ar haz, hag e laka anezañ e penn ar pont, eur pez taol botez dezañ en e benn a-dreñv. Ha krial warnañ : « Kisa kasa! Kisa kasa! ». Setu ar haz ripa (16) d'an tu all d'ar pont.

Setu ar miliner a oa deuet war e lerh. Hag an diaoul a deuas ive. Setu, en em gavet en tu all, an diaoul a lavaras d'ar miliner : « Bremañ, te a zo din.»

« A! emichañ », a lavaras ar miliner. « Arabad dit en em drompla, hañ? Lavared az-poa greet « Kenta hini beo ». Ar

haz a zo paseet da genta, hennez n'oa ket maro, hañ? Galoupad a-walh a ree. »

« A! beñ », 'lavar an diaoul, « hennez n'en-doa ene ebed. » « A! », 'lavar ar miliner, « 'poa ket lavaret din e ranke kaoud an hini beo kenta eun ene. »

Hag an diaoul gand e imor a gomañsas da gouonna, hag a daolas e vorzol en neh, ken uhel ma edo eet da goueza war bord hent Lanniliz, e penn hent Bergod, hag ema atao eno, an troad en douar hag ar morzol en neh. Hag abaoe hennez, ar, hennez, ar zao-ze, a vez greet diouz outi "Sao Morzol an Diaoul". Haga, tud Kêrniliz o-doa klevet an Diaoul o fulori. Haga, o krial. Haga, da houde, en deveziou war-lerh, evid doare, e oa bet gwall amzer. Setu perag, abaoe, tud Kêrniliz o-deus "abitud" da lavared : « Pa vez trouz mor diwar pont Krah, glao hag avel ken a gah. »

Med an diaoul e-unan, gand e gaz, n'e-noa ket bet kalz muioh kennebeud.

Trugarez deoh.

Kontet gand Jozef LOSOUARN (Kêrniliz).

Nedeleg Katell

Katell 'oa plah koz eur barrez vihan euz Bro-Leon. Ha morse c'hoaz en he buhez, daoust d'he femp bloaz ha pevarugent, ne oa bet market da zebri kig yar da houel Nedeleg, ken a oa ar bloavez-se. Talvezoud a ra ar boan gouzoud perag.

An aotrou person a blije dezañ kenafî c'hoari domino. Ha peurvuia, bep sul da noz e kave tri pe bevar gamalad d'ober eur bartiad outafi goude ar gousperou. Med an devez-se, derhent Nedeleg, ne deuas den war e dro. Setu 'oa nehet maro ar paour-kêz den. Hag eñ da gaoud Katell.

« Katell », emezañ, « an dominoiou eo kaerra c'hoari 'zo war an douar. Ar c'hoariou all a zo bet savet oll gand an diaoul. N'eus nemed an dominoiou hag a vije bet greet gand an aotrou Doue. Ha pa varvin, Katell, ma 'peus c'hoant da houzoud ha maro-mik e vin, 'po nemed youhal din e va skouarn : "pemp partoud, aotrou person!" Lavar hardiz, maro mad e vin ma ne zihunan ket. »

Eur zoñj a deu d'an aotrou person. Ha ma pedfe Katell da hoari outañ? « Katell? » « Petra, aotrou person? » « Peogwir n'om nemedom on-daou amañ. Chwi 'prie c'hoariet ouzin? » « Ma keroh, aotrou person. » Setu eh en em lakejont unan a bep tu d'an daol. Ha beh d'an dominoiou.

« Pemp pe beder? » eme ar person.

« Ar bide deir », a lavare Katell o lakaad anezañ da strakal.

« Ar bemp bide ».

« Boudet », eme Gatell.

Hag e tirolle ar person da hoarzin.

"War ar menez ar bastored" a vouskane ar plah koz e-pad ma c'hoarie he mestr.

Ar par bide, ha war-lerh ar bide c'hweh. An amzer a dremene buan. Eur an ofis a zonas.

« Ar hloh» eme Gatell.

An iliz a yo a leun-bloup pa zegouezas an aotrou person dirag an aoter vraz gand e zaou gurust. E vouez a grenas eun nebeudig pa ganas : « Gloria in excelsis Deo ».

Nebeud goude e kanas geriou kenta ar Gredo. E vouez ne grene mui. Seder e oa bremañ. Ha laouen.

An aotrou person, pa oa echu e gredo gantañ, a oa eet da azeza war eur skaon, eur hurust a bep tu dezañ. Tridal a ree o klevoud e barrezianiz, hag e zaoulagad en em zerrat gantañ e kave dezañ beza er baradoz.

« Et vitam venturi saeculi. Amen ».

Echu ar Gredo. Ar hloher a lakeas e vuzik eur pennadig c'hoaz da hrognal. Pep tra a zeus adarre da veza sioul. Koulskoude, war e skaon, an aotrou person ne fiñve ket. Rak-tal an oll a gomprenas. Hag an eil a lavare d'egile : « Kousket eo! » « Ye! Kousket? Che!»

Hag, e gwirionez, ar person 'oa kousket. Ha kousket mad. Ar re dosta d'ar balustrou a ree sin d'ar gurusted da lopa eun taolig war e skoaz. Ar vugaligou gêz ne gredent ket. An hardisa anezo a gredas evel-henn lavared : « A! A! aotrou person!» Van ebed!

Ar hloher a guitaas e vuzik hag a zeus da gaoud e vestr, hag e reas eun hejadig d'e vreh. Van ebed muioh. Mad, ne helle ket kennebeud heja person ar barrez, evel ma vije bet eur wezenn avalou!

An oll a zelle en-dro dezo hag a yo lakaet nehet-maro. Pa oe gwelet o tond euz traõñ an iliz eur vaouez koz, Katell, plah ar person, he daouarn kroaziet war he feultrin. Bale a ree evel eul leanez. En eur drezen e-biou d'an aoter vraz, e stouas he fenn. Setu-hi dirag he mestr. Eur zoñj a yo deuet en he spered hag e youhas dezañ en e skouarn : « Pemp partoud! Aotrou Person!»

Hag hi kuit d'he flas, buanna ma helle.

An aotrou person a reas eul lamm war e skaon. Strafullet-nêt, evel pa vije tarzet ar gurun etre e dreid. Hag e respondas : « Boud! Katell!»

Neuze hepken e paras e zaoulagad war ar goulaou ha war an dud a oa en iliz. Kompreñ a reas e ranke beza bet kousket

hag e-noa huñvreet.

Goude ar pellgent, an aotrou person ne chomas ket pell en iliz. « Katell!», emezañ d'e blah, « hirio 'm-eus greet eun dra n'em-oa greet morse c'hoaz em buhez. En em roet on da gousked e-pad an overenn. Lavar din 'ta : den ebed n'e-neus taolet evez ouzin?»

« Tra, tra (17), aotrou person! Den ebed!»

« Gwell a ze. Med ar pehed am-eus greet, her hoves a rankan ha pinijenn a rankan ober. Hag hirio, Katell, ne vo ket drebet amañ a gig yar.»

Setu aze penaõz, Katell, plah koz an aotrou person, a drezenas evid ar wech kenta en he buhez, d'an oad a bemp bloaz ha pevar-ugent, dervez kaer Nedelec heb tañva eur vorzedenn yar.

Kontet gand Mari GWENNIG (Gwiseni).

Ar filip en overenn

Me zo o vond da gonta deoh istor eur filip.

An abadenn-mañ, emaon o vond da zisplega deoh, a zo c'hoarvezet ganen da geñver vakañsou Nedelec, pa 'm-oa war-dro unneg pe daouzeg vloaz.

D'ar poent-se, an oll dud er barrez a veze en overenn da zul. Ha me, evel just, a ree heñvel diouz ar re all. Med, an iliz-veur, e leh m'edon o chom, a yoa pell a-walh, hag e vezen aliez en overenn vintin, da zeiz eur nemed kard, mar plij, en eur chapel vihan hag a yoa tostoh, hag ésoh da zarempred.

Er zulvez-se, edon o vond d'an overenn vintin; tefival zah 'oa, ha va zad a lavaras din : « O! paotr, eun tammig emaout abred o vond d'an overenn vintin! Deus 'ta da zerhel al letern din e-barz ar hraou amañ, ma vez o soh din rei boued d'ar hezeg! ». Din-me oa heñvel; pe chom da hedal e-kichenn dor ar chapel, pe mond da hedal e-barz ar hraou; ha setu-me da zikour va zad.

E-kichenn dor ar hraou e yoa eur vodenn iliao, hag a zave evel ma vije stag dioh ar voger. Ha diouz ar pardaez e veze gwelet aliez ar filiped o tond da glask ar goudor e-tro kein⁽³⁾ an deliou evid tremen an noz. Ha pa zaven al letern a-zioh ar vodenn iliao, e welen anezo kousket. Memestra evel poulou-trounou, o begou hag o fenn a-zindan o fluñv, a-zindan o diouaskell. Ha 'ouezan ket peseurt huñvre a zo deuet din d'ar poent-se. Kregi a ran e-barz en unan diouz outo, hag e pak anezañ, hag heb e zoñjal, me gantañ d'an overenn vintin.

Pa erruan er chapel, ar person koz, a anavezen mad pe-gwir e vezen bep sul gantañ er skol gatekiz, a yoa o paouez loh gand e overenn. Ha me a glaske er penn izella euz an iliz eur gador, e tro kein eur pilier e-barz an deñvalijenn, med ne yoa kador ebed ken. Ne jome ken nemed unan, med houmañ, ar gador-mañ, 'yoa 'barz ar sklerijenn, war ar reñk kenta, dirag

an aoter. Mad : pe chom en em za e traoñ an iliz, peotramant mond war ar reñk kenta? O! gwelloh din c'hoaz kaoud eur gador. Med d'ar poent-se oa deuet din da zoñj : « Med, va filip a zo ganen em dorn. A! ba, petra rin deuz outañ?»

O! N'on ket chomet pell da zoñjal; lakaad a ran anezañ e godell va bragez. Ha va dorn da waska eun tammig bihan warnañ evid delher anezañ e-barz e va godell.

An dra-ze yoa mad pa edon war benn va daoulin war ar gador med pa deu ar poent da azeza, va bragez a starde war ar filip. Hag hemañ n'en em zante ket re en e êz. Pika a ree va morzed din; skrabad a ree ive ha pa bike, me a zache va garr ganen evel just. Ha pa skrabe, me a skrije hag a waske warnañ evid dezañ chom en e reñk. An dra-ze 'oa mad ive beteg ma oa deuet ar poent d'ar person koz da zarmon.

'Oa deuet poent da zarmon, e troas diouz an dud, hag evel just, anaoud mad a ree ahanon, gouzoud a ree peseurt haillon e oan, ha pa wele ahanon oh ober ardou, o skrija hag o ... sacha va garr ganen, eñ 'n-oa sofjet dioustu : « Hemañ n'ema ket eeen an traou gantañ adarre! Sur, 'z eus eun dra bennag a-dreuz gantañ!» Ha diwar ar poent-se, ne dennas ket eul lagad ken diwarnon.

Gwella ma hellen e talhen ar filip en e reñk med... 'm-oa ket c'hoant mouga anezañ kennebeud. Hag e pike, ha me a zache. Hag e skrabe, ha me a skrije. 'Benn ar fin, ar paour-kêz filip a gavas an tu da zond er-mêz; nijal a reas dreist va fenn; kollet e oa. 'Benn ar fin ez eas etrezeg ar sklerijenn eveljust, etrezeg an aoter. Hag e winte, hag ez ee diouz ar gwer, hag e ree trouz. Troidellad a ree en-dro d'an aoter ha d'ar hantoloriou; teir pe beder gwech 'oa paseet a-zioh fri ar person koz.

Hag hemañ, 'benn ar fin, a yoa eet eur pez kounnar ennañ. Gwelet e-noa diouz peleh 'oa deuet ar filip. Ha gand e viz e tiskouezas ahanon hag a lavaras : « Toud ar re 'deus filiped en o bragez, n'o-deus ken mond er-mêz.»

Eveljust, me, peogwir edon kabluz, a zavas em za hag ez een lostog etrezeg an nor evid mond er-mêz. Daou pe tri c'hoaz a yoa en em hichenn hag a yoa, kredabl braz, hanter gousked, me 'zoñj, ha p'o-doa klevet ar person koz o krial, a zavas en o za ive hag a deuas war va lerh. Ha gwazed all a yoa hag a,

me 'zoñj, o-doa muioh a vall da vond d'an ostaleri eged da jom da zelaou ar person, hag a zavas ive en o za; a-benn ar fin, toud ar gwazed yoa deuet er-mêz.

Toud n'eo ket gwir; unan a yoa chomet; hag hemañ a zelle en-dro dezañ, a-zehou, a-gleiz, ne gomprene seurt ebed. N'eus ket ezomm da gaoud drol, kar, bouzar 'oa heñvel dah eur zourd; n'eus ket ezomm da gaoud drol pa ne gomprene seurt ebed.

Med e vaouez a yoa e traoñ an iliz; ha gouzoud a rit, d'ar poent-se, ne veze ket kemmesket ar merhed gand ar gwazed, perag, ne ouezan ket, e-giz-se edo ar hiz; houmañ, ar vaouez-mañ yoa eur sakre pikol maouez, daoulagad en he fenn, ha tro (18) gand he lostenn, ha n'he-doa ket riou d'he daoulagad; sevel a reas en he sa, dont a reas gand herr dre greiz an iliz da gaoud he gwaz, hag en eur rei eur bountad dezañ, a lavaras dezañ en e skouarn : « Kee er-mêz ive 'ta te, genaoueg! A-hend-all, an dud a zoñjo n'az 'peus filip en da vragez!».

Kontet gand Jean-Pierre ILI (Plouider).

Foar Vikêl Vrest

Ha goude ma ⁽²⁰⁾ vevjen hanter-kant vloaz all c'hoaz, med n'eo ket sur avad, kea, me ne ankounac'hais ket ar pez a zo bet en em gavet ⁽²¹⁾ ganen ar wech kenta m'oan bet e foar Vikêl Vrest. Er bloavez mil nao hant unan ha tregont edo, trizeg vloaz am-oa, ha n'edon ket gwall fin d'ar poent-se 'vad, med bremañ n'on ket ive med, tañpir, kwa...

Hag a ... da drizeg vloaz, bet va zertifikad din, diskoliet ar paotr, dalhet d'ar gêr da gas ar hezeg diouz an alar, evel ma veze lavaret gwechall, hag, eun espes mall am-oa da jom er gêr, ne ouezit ket perag? Eur velo nevez a yoa promet din. Pebez tra, d'ar poent-se, kaoud eur marh-houarn nevez, da drizeg vloaz! N'eo ket heñvel diouz bremañ sur. Dizale, ar vugale o-devo unan a-raog ma ouezint bale med, n'eo ket an dra-ze eo...

Da fin an hañvez-se, e savas c'hoant ganen mond da foar Vikêl Vrest. Aya med, pebez abadenn, se ⁽²²⁾, evid kaoud koñje digand va zud! O! « Mond da geit-se! Te 'vo skuiz. Pemp kilometr warn-urgent... Te 'vo kollet eno ». Hag eur guchenn all a draou.

A-barz ar fin em-oa bet autre da vond, da vihanna, ha va zad a lavaras din neuze : « Ma! Laka da varh-houarn, kea, e ti tant Matild, a zo o chom, e houezez, harp e iliz "Saint Martin". Ha va mamm a roas din eur pez a eiz real. O! kontant 'oan. Ne oan ket bet deuet pell, oh en em gavoud dirag, war blasenn "Saint Martin"; hag en em gavet dirag ti va zintin, goude beza sachet war kordenn ar hloh e teus da zigeri din : « Sell 'ta! Te eo, Jañ? Deuet da foar Vikêl ive?»

« Aya 'vad». Me 'oa fouge ennon ive kea, oh ober va faotr yaouank.

« Ma! Laka da velo aze er porz ha deus da eva eur banne. Gleb-teil o c'hwezi out, sehed az-peus sur.»

« O! ya 'vad, emezon-me; mond a raio eur banne ganen.»
Hag e tiskargas din eur hartad limonad.

Evet va banne ganen, buan a-walh avad. Mall em-oa da vond war ar blasenn. Hag a-raog mond kuit, va zintin a roas din eur pez a bevar real.

« O! va zintin benniget! Bremañ avad on barreg »(23). Pevar real hag a eiz real : an dra-ze a ree eur skoed, ket? Biskoaz jamez ne oa ket bet kement-se a arhant e va godellou.

Hag a, me diskenn ar ru "Jean-Jaurès" en eur zutal....

Hag en em gavjen war ar "glacis", trohet va zutell din en eun taol avad, pa 'm-oa gwelet, dirag ar... Kemend all a dud, kemend all a drouz, kemend all a staliou, a varrakennou, a beb seurt braster hag a beb seurt liou toud... Ale, emezon, petra 'rin-me bremañ gand va skoed amañ? Eun dra 'ouezan, kea, ne hellin ket mond e kement stal a zo. Sell, haga ma'z afen da "Ménagerie" a welan aze? A noñ, hopala, pa 'm-oa gwelet merket a-zioh an nor "entrée : 2 francs". A! nann! biken avad. Rei eiz real evid sellédiouz aneveled! Me 'm-eus chatal a-walh e va hêr. Nann!

Hag adarre da bournen etre ar staliou, va daouarn ganen don em bragu, hag eh en em gavjen dirag eur varrakenn, eun espes ti bihan, en eur horn eun tammig; haga, war an nor e yoa merket : "W.C.". Ale, emezon. Petra an diaoul a zo aze? se! (22). Aze 'z eus eun dra bennag 'tro kein (3) an nor-ze, kea, med petra? Dirag toud an teatrou all ez eus daou pe dri muzisian, eun drompill ganto evid sacha an dud da zelled diouz o abadenn, eveljust. Hag amañ? Den ebed!

« O! a zoñjen-me, aze, sur, ez eus eun dra bennag "rigolo" da weled.» Ale, dabord (24) 'vezo gwelet, da vihanna. Ha me, mond da gavoud eur vaouez goz a yoa eno, O! unan euz ar "hatriem âge" sur avad, hag... hag a yoa eno o werza journaliou war eun daol. (A! Noñ, O! hi n'edo ket war an daol, ar journaliou!). Ha me gouleñn, tenna va boned ront ha gouleñn diganti poliamant, avad : « Madam', emezon, pegement eo rantreal aze? Mar deo re ger, ne hellin ket mond!» Hag ar vaouez da ziroll da hoarzin.

« Pemp kwenneg, emezi, hag e paeoh en eur zortial.» Ha goude-ze eh en em zizroas eun tammig en eur lavared din :

« Sellit, ne welit ket, merket aze, a-zioh an nor : "entrée : 2 francs ". Nann, O!... Kit dre an hent-se bremañ.» « Mad, emezon, pemp kwenneg n'eo ket eur seurt rivin-se avad, kea. An teatrou all a zo... 'z eus ket voyen da dostaad diouz outo. Ale, yao, ha me, kemer ar "hoté des hommes" dre eun tamm riboul teñval a-walh avad. Hag eh en em gavjen dirag pemp pe hweh dor. Me a zigoras unan anezo. Nann, klask digeri; prennet 'oa. Hag e klevjen unan o krial en diabarz : "C'est complet!"

Opala, emezon-me, aze 'z eus unan 'n-eus ket an êr da veza gwall gontant da vihanna. Me 'zoñj em-eus "dérañjet" anezañ just pa'z edo... pa'z edo o sellédiouz eun dra bennag interesant ive, kwa, en teatr. Boñ.

Me a'z eas pellohig hag a zigoras eun nor all. Beñ, houmañ 'oa ket prennet, yañ; hag e weljen dirazon eur bank ha, war gorre ar bank, eun toull ront hag a... boh... me a azezas war ar bank, ken dizoursi ha tra, just war gorre an toull ront ha da hedal ma komañsfe ar "représentation" eh en me lakfen da lenn an tammou paper journal a yoa eno war ar bank.

Yañ med, a-benn eun eur-ze kea, ebeñ, komañsfe inoui ive alato. Med an abadenn-ze ne gomañso ket eta? hounnez he-deus c'hoant e chomjen-me da gousked amañ? Evelato, n'eo ket posUBL. Ha neuze, me vez "asfiksiet" amañ a-abarz ar fin!

Droug ennon ez edon o vond kuit pa welfen e-kichenn an toull ront, 'm-oa ket gwelet an dra-ze en eur en em gavoud, heñvel diouz eur vontonenn, eur vontonenn vraz, ha me d'en em zoñjal : « Med, ar vontonenn-ze, an toull ront-se, an dra-ze a gustum servijoud da eun dra bennag; sklêr eo! Ya, med, da betra. Aze ema an dalh!» En eun taol-kont e soñjen : « O! pebez glavez (14) on memestra, pebez bazae! (25) N'eo ket eun teatr eo a zo amañ! Eun telefon eo! Gortoz, gortoz, me a zo o vond da grial e-barz an toull!»

Ha me lakaad va fenn eun tammig bihan en toull, sacha war ar vontonenn en eur grial : « Alo!». Med er memez amzer 'oa stanket nêt va genou din gand eur baillad dour. « Bah... puten hast... petra 'zo en em gavet ganen-me amañ? Ne welan ket ken a sklêr, dallet nêt on...»

C'hwi a hoarz med me ne reen ket kalz hag... ma vije bet eur "serviet" c'hoaz da zeha va genou. Ha gand va imor me a zistagas daou daol botez gand ar bañk. Diframmet nêt va botez-lèr nevez-flamm ganen c'hoaz! Ha mond er-mêz, serri a ran an nor en eur strakal anezi, ken ma krenas toud ar varrakenn. Ma vije bet kouezet c'hoaz! Hag eh en em gavjen adarre dirag ar vaouez koz.

« A! C'hwi eo? Eur pennad mad oh bet, da vihanna! Me 'gave din ez edoh semplet. Beh 'zo bet evid doare!» (26).

« Beh, emezon-me, chomit peoh din-me. Sellit, setu aze ho pemp kwenneg toull. Med diouz ho sistem aze, am-eus eun dra da lavared deoh. Ne 'm-eus kompenet netra!»

Kontet gand Yann ar C'HORFA (Kerniliz).

Tro ar maout

(An istor)-mañ a zo paseet er bloavez hanter-kant. Prenet ganin ar Seka (27) digand Frañsa ar Hougñ evid mond d'ar foar "ekspozision" da Lokournan. Hag eno, a-forz da "vizita" traou, chomet ar baotred a-za o-dau. Chomet a-za dirag eur maout. Rag ma yo a en e gerniel eun tamm tro, me 'gumeras anezañ evid beza an hini gwella a yo a vro.

Hag a-forz da chom da zelled outañ em-oa savet c'hoant ganin e brena. Ha pa 'm-oa prenet anezañ, me 'zoñje din dont d'ar gêr gantañ. Setu-me war e gein hag en hent. Mond a reas ganin, d'an daoulamm ruz, beteg Kêrzent. Ha pa oan en em gavet dre eno, ma yo a er bourk daou zen mezo.

Unan en em lakaas e-kreiz an hent, rampet, da zoñjal "areti" din ar bleveg. Mez e-leh areti ar maout ma oa stlepet dres war er chouk. Hag hemañ, o weled daou zen war e gein, a lakeas an tan da strinkal euz ar vein. Rag p'edon o tiskenn e gar Landerne, an oll diouz o ziez a zirede : « Sellit 'ta!», emezo, « eur maout pennfollet. Ha c'hoaz ez eus tud war e gein a-haoliad ».

Daou zen fri ouz fri, morse ne yo a gwelet eur seurt a hoari. Mez pa erruan e Brest, war ar "Champ de Bataille", O! va mignonned, ne oa ket ken eur marvaill. Rag eno eun "eñfirmerez" yaouank a grias a-bouez he fenn : « Me 'areto ar maout-se a-grenn! »

Mez, allaz, hemañ gand e gerniel lemm a spegas don en he lostenn. Hen treina a reas dre ruiou kêr, war-zu ar "Glañ", war-zu ar Gar. Hag a-benn an noz ema ar poent da elumi ar goulou, setu-ni e Kastell, erru ar boulou (?). Eno e rogas "robenn" an dimezell, mez chom a reas atao an truillou ouz e gerniel. Hag hemañ, o santoud e zamm o skañfaad, en em rei a reas gwasoh-gwasa da haloupad. Hag o vond d'an daou-

lamm-ruz e-kreiz kompez, degouez ganin eur pikol maouez, o vond d'ar puñs da gerhad dour.

Hag homañ gand he fod-pri a zoñjas rei d'ar maout diwar e fri. Med ar mastin a vaout gand e gerniel kamm, bruzunet ar pod e mil damm. Hag e krie hag e karnache. Klevet e oe gand paotred Lokenole. Med kaer he-devoa youhal hag egari, morse ne bakas ahanom-ni, rag ar maout a yee evel an avel, ha ni atao war e gein e-giz eur vrañsigell.

Beteg ma oam en em gavet e Montroulez a-benn hanternoz. Eno avad eet ar maout war e gein er foz, greet gantañ lamm penn-dibenn, taolet ar baotred o-daou a-stohenn (?). Med dre hras Doue ni a zavas ken dibistig ha buan om eet da glask ar maoutig.

Va hamalad a reas eno eur habestr foenn evid amarad dezañ e benn. Dond a reas ganeom ken kaer ha tra, beb eil pennad ni a zavas warnezañ. Med pa oam en em gavet er gêr antronoz em oa bet trouz gand merhed koz : « E peleh eo bet an oristal-mañ, adarre, o trolat? »

Med, gwazed, c'hwi 'oar ervad, ar merhed a zo dillo da storlokad. P'am-oa kontet dezi va hoari (?) eh aozas din buan va dijuni. Mez e-leh eur banne kafe koefet (28) ne yo war an daol nemed yod suillet. ha goude beza bet keid all o reded heñchou, me 'gave gras (29) lakaad yod suillet e va genou.

Rag-se 'ta, c'hwi, paotred. Paotred ha merhed. Laoskit 'ta e Lokourman an deñved pennfollet.

Kontet gand Jerom SANKER (Plougerne).

An droiad treñ

Pa vezet kiriuz, a-wechou, kea, e vezet paket fall. Va, va amezogez he-doa pellgomzet din, eun devez, d'ar pardaez : « Pefe ket gellet », lavar-hi, « dont asamblez ganen da gas va merh da baka an treñ da Vrest? »

Erh teo a yoa.

« O! ma kerez avad.»

« O!, mad, laka dillad tomm deuz ouzit », lavar-hi, « laka da votou, kerkañ. Ne uezan ket peseurt (30) a en em gavo (31) deom.»

Ale, dao hag e rout (11), ablamour mond eun tammig abretoh, ablamour n'ouzon ket penaor ema an hent. Amañ n'eo ket dièz "roul" med e Brest marteze n'eo ket èz. Setu e vedom deg munut re abred; marteze... evel just, ar verh he-doa kemeret he billed hag e... ni 'n-oa kemeret beb a villed ive evid mond war ar hae. Hag pe... ar verh, gwelet an treñ koz ganti o vond d'e rout (31). « O! chik, avad », a lavar-hi, « O! barreg (23). An treñ nevez din-me », a lavar-hi, « an treñ "corail" hag a... « chomit aze eñ », a lavar-hi, « arabad deoh mond kuit, ken n'ez aio an treñ e rout.»

« Tra, tra (17), n'ez eom ket kuit.»

Hag hi a laka he malizenn e-barz en eun dro da... « Deuit 'ta 'barz », lavar-hi. O! pegen brao eo an treñ. Hag, eveljust, gouzoud a reoh peseurt eo kalon eur vamm, eveljust, e kave dièz leskel he merh. Pignad e-barz an treñ ive, eveljust, ha me war-lerh ive.

« El, amañ ema an trede klas », a lavar-hi, « amañ ema an eil ». « O! Ma vijem eet da zelled e-barz ar henta klas ive », lavar-hi. « O! sell diouz an eur! Amañ poent gweled e peleh ez eus eun nor bennag da vond er-mêz.» A! Dond. P'edom oh en em gavoud e-kichenn an nor, serret an nor dirag on fri ha ni on-diou e-barz! Hag eüruzamant e oa chomet eben e-barz

asamblez ganin, eben a oa he harned-cheok ganti en he godell, ha Jan n'he-doa netra nemed... « Bez' em-eus eur gwenneg toull e va godell (?) (?) va fri. Sell ha peleh e vije lakeet e-pad an noz, ma vijen chomet o-unan e-barz?»

A! Hag eben a hrozmo : « Sed aze eun dra zrol ganeom 'vad ». Ha petra 'ri, en em "goñsoli" a rankom : « Mad, deom da azeza, da vihanna, n'eo ket dao (?) chom en on za.»

Ale, ar hontroleur o tond, ha goulennet ar billede. « Med, ni n'on-eus billede ebed. Ni n'on-eus ken nemed eur billede da vond war ar hae. » « O! evelato, n'oh ket pignet en treñ heb billede ebed? » « Ma! ne ouiem dare. » « Ne ouiehet ket ne oa ket (?) "droed" da bignad e-barz an treñ, heb billede ebed? » « Beñ, ni n'ez eom ket aliez da veaji, setu ne ouezom ket. »

« Ma! "oblijet" on da rei pep hini eun tam paper ruz deoh, neuze. » Roet pep hini eun tam paper ruz deom evel just. « Med bremañ, avad », a lavare, « arabad deoh chom aze er hreiz », a lavare, « kit da gichenn an nor en tu all, a-hont. Aze just az-pezo amzer da ziskenn », a lavare-eñ.

« Ha da beleh ez ay an treñ, e peleh e tiskennom? Hag eh areto? E Landerne? »

« O! ket », lavare-eñ, « hemañ ne base ket e-biou Landerne, hemañ a'z a "direktamant" da Vontroulez. »

« A! Bravoh c'hoaz avad! » « Ale. Aretet e Montroulez, ha kit buan, buanna (?) ma helloh er-mêz. »

P'edom aretet e-barz e Montroulez, tud o klask pignad e-barz. « Opopop! Gouestad, c'hwi, laoskit ahanom da ziskenn er-mêz da genta. » Sed aze eben a lavare : « Mad, me 'rank mond da lavared da va gwaz da vihanna, hag a zo er gér, inouet maro koulskoude (?), hennez a zoñjo ni a vo eet e-barz eur foz bennag gand an oto! Peogwir, pa n'en em gavom ket d'an eur er gér. Hag hi, gwelet goulou ganti e-barz en eun ostaleri e leh ma yoa muzik. « Mond a ran da glask (?), er (?) pellgomz amañ », emezi, « da lavared dezafñ, da vihanna, petra, emaom e Montroulez. »

A! Ale. Me chomet war ar riblenn e-kichenn, gwelet eun taksi, eur mersedes velen, o "stopi" e va hichenn. « A! Madame! Vous cherchez un taxi, madame? » « Oui, monsieur. » « Ah! bein, dans huit à dix minutes je suis de retour.

Mais faut pas me faire de vacherie. »

« O! paour-kêz, n'eo ket poent ober "vachri" 'zo, paour-kêz, kee buan da gas ar re-ze eun tu bennag, deus en-dro da gerhad ahanom-ni. » Ha me dihagni (32), dipadapa, da gerhad eben avad : « Ha deus 'ta, buan, med deus 'ta buan. Taol hennez (?), paea ha deus e rout. »

« Peseurt (30) eo? », lavare-hi. « Te 'peus anavezet unan bennag aze? »

« Va Doue, maouez kêz, n'em-eus anavezet den ebed. »

« Peseurt eo? », emezi.

« Mad, eun taksi 'm-eus kavet. »

« O! n'eo ket gwir evelato, az-peus kavet eun taksi. O! pase (33) barreg (23) emaom neuze, » lavare-hi.

« Eur mersedes velen eo », emezi.

« Eo? Evelato! », 'lavare-hi.

« A! sell 'ta, ema-hi oh en em gavoud (21). Peseurt a reom neuze. Unan a deuio a-raog, hag eun all a-dreñv? »

« O! ket, deom on-diou a-dreñv. »

Setu aze, pa oa deuet, da houde e-barz an oto, hi a lavare din-me : « 'Peus ket lesket memez ahanon da lavared da va gwaz », 'lavare-hi, « laha an tan a-zindan ar pod? »

« Laha an tan dindan ar pod? »

« Ya », lavare-hi, « me 'm-eus lakeet ar hig-ha-fars war an tan a-raog dond. »

« O! evelato. »

« A! », 'lavar ar chofeur, an taksi. « Chwi 'laka dour din-me e va genou! », emezañ.

« Perag? », emezi.

« O! me 'm-eus ket bet a gig-ha-fars, me, na ped marhad nao bloaz (34) 'zo. Va hini goz din-me ne oar ket drebi kig-ha-fars. E! Merhed. Ma keroh, » 'lavare, « ne baeoh ket kerroh an taksi. Me 'zegaso ahanoh d'ar gér hag er mod-se me 'zrebo kig-ha-fars asamblez ganeoh. »

« O! », 'lavare eben, « Evelato, me 'z in ket da leskel va "hatrell" (35), ma chom an erh e-pad eiz devez, ne leskin ket va hatrell e-barz e Brest, evelato. penaoz e kavin-me hounnez da houde, a-dammou marteze? »

« Mad, heñvel 'vije bet deoh », 'lavare.

Ale, deuet en-dro, evel just. « Ma! me 'zo o vond da Vrest
neuze.»

« Ma! neuze ez an da gas ahanoh da Vrest neuze, » lavare.
Hag hi (?) (?) (?) da lavared dezañ dont asamblez ganeom
da zebri kig-ha-fars. Kement a bres he-doa da weled hag e
helljem "demari" ar hatrell, evel just. Dija e komañse skorni.

Ale, demaret ar hatrell, mad. Deuet en-dro d'ar gêr. L'edo
oh en em gavoud er gêr, ar gwaz a lavare deom : « Dija emaoah
aze! O! O! ma! n'edon ket o hedal ahanoh c'hoaz. Hag ema
poent avad », emezañ, « c'hweza an tan en-dro a-zindan ar
pod.»

Ale, atao tan dindan ar pod ha tomma ar zoubenn, trempa
ar zoubenn. « Ma 'pije gwelet ar belkad⁽³⁶⁾ sahad fars tennet
diouz ar pod, eur belkad tamm mell-kein, bet tennet diouz ar
helorn an devez a-raog, bet lakeet da zizalla e-barz eur
banene dour mor⁽³⁷⁾. Ha n'oa ket a-walh ar hig moh, eur
belkad tamm diouz morzed eur vioh koz bennag a yoa c'hoaz
ouspenn e-barz ive. « Ha boueta koko⁽³⁸⁾ bremañ, » emezañ.

Hag an dra-ze, ker gwir ha ma'z eo an aviel.

Kontet gand Jan NORMANT (Tremenah. Plougerne)

Notennou

- (1) Sabat : *e tachadou* 'zo euz Bro-Leon e vez greet an euz "Paotred ar Zabat", d.i.e. ar Viltañsou, ar Gornandoned.
(2) Mareou : *e-tro ar poent-se*.
(3) Tro-kein : (Leon) : *a-dreñv* (a zeufe euz "a-dreñv kein")
(4) Rostet : *nemed ha "rouestlet"* e veje?
(5) Nehi : eun eilster e-neus ar ger e Bro-Leon : *chom en entremar*.
(6) Toull kontrol : *da lavared eo toull ode ar skevent, e leh ma ya a-wechou boued pe evaj dre fazi*.
(7) Etre daou : e Bro-Leon e sinifi er peurliesa *etretant, e-keit-se*.
(8) Riboul : *amañ genou*.
Toull-trap : *ive*.
(9) Dre-biou : *e-biou* (dre + e-biou).
(10) Disheñvel : (Leon) : *mad-kenañ*.
(11) E roud : diwar ar galleg *en route*.
(12) Depant : *bleet, red, sañset dezo*.
(13) Ijinet penn-da-benn, etimologiez pobl n'eo ken hag
hini nevez ouspenn, prest on da baria.
(14) Dabord : (Leon, dreist-oll el lodennou Arvor ha tost
alese) : *bremaig*.
(15) E-touez (Leon) : aliez kenañ e sinifi hepken *e-barz*.
(16) Ripa : ger galleg, d'am zoñj, med diheñchet e ster :
troha kuit, tehed.
(17) Tra! (Goueled Leon), gand kalzig eno e talvez kement
ha *ket!*
(18) Tro : arliou ar ger *teo* aliez, diwar-benn tud.
(19) E Bro-Leon ar ger *filip* eo unan euz ar re a amplijer
diwar-benn *lost ar baotred*.
(20) Goude ma (Leon) : *ha pa, en despet (din) marteze*.
(21) En em gavoud : aliez eo c'hoarvezzoud.
(22) Se : (Leon) dièz kenañ eo termena ster resiz ar

gerig-mañ, implijet stank ha pa vefe. Berraet euz *nag evid-se*? Ez kenañ da implijoud eo 'vad.

(23) Barreg (Leon) : eilster *mad an traou, mad ar stal e pep keñver..* Lakom ive, pa vo eun den nevez diskuizet pe diglañvet e vo goulennet outañ : Barreg adarre? *Yah an den*, kwa.

(24) Glapez (Leon) : *den dizesk* hag a zigor e veg re vuan pe en em laka e kempennou sod.

(25) Bazane : *den gouez, payan*, dre ze dizesk.

(26) Evid doare (Leon) : *hervez pez a welan, diouz tres an traou.*

(27) Seka : ? Sur a-walh n'eo ket *prenet* brezoneg med galleg ha C K a rank beza merk ar harr boutin? Pe *amprestet?*

(28) Kafe koefet : lakeet ennañ eur banne lambig.

(29) Kavoud gras : *kavoud ésoh, beza frealzet, sikouret, divehiet.*

(30) Peseurt (Goueled Leon) : implijetoh eno eged *petra*.

(31) E roud : *amañ e sinifi kuit.*

(32) Dihagni : *mond buan* (aliasoh c'hoaz "dihasti")

(33) Pase (Leon) : a zinifi *ouspenn* pe *kenañ*. « Pase poent eo mond », da skwer, a zo *tremen poent*.

(34) Marhad nao bloaz (Leon) : deuet da veza evel eur ger hepken. Gwechall an dud a gemere tiegeziou dre varhad (= emgleo) evid nao bloavez, hag a zine eul "lizer-feurm". Deuet eo an dro-lavar da zinifia *eur wechig an amzer med ral a-walh*.

(35) Katrell : ano galleg he oto : R pe 4L Renault.

(36) Belkad : *peziad, mell, pez tamm braz.*

(37) Harp en aod ema ar merhed-se o veva.

(38) Boueta koko (Plougerne) : tro-lavar kement ha *sach ganez* pe gentoh *sachom ganeom*, da lavared eo *drebom*.

Berr-ha-berr diwar-benn ar gonterien hag o istoriou

Yann Vadezour Lagadeg : ganet e 1932 e Brignogan, tad alese, mamm euz Kerlouan. Eet alese d'e 27 vloaz d'ober eur poliser. O veva e Gwipavaz. Ijina istoriou hag o honta aliez a ra (S. 5/5/1987 e Brest).

Iv Abivin : ganet e 1924 e Plouider, e dud alese. Eet kuit e 1952 da vond da Wiseni. Istor klevet gand eur person a zo bet e Plounour-Tréz, poent zo bet (S. 13/5/1987 e Plougerne).

Jozef Losouarn : ganet e 1934 e Kerniliz, tad euz Laniliz, mamm euz Kerniliz, o chom e St Tonan abaoe e 21 vloaz. Ar vojenn a gont a zo anavezet mad gand an dud en oad er vro m'eo ginidig anezi. (S. e Landerne e 1987)

Mari Gwennig (Mme Broc'h) : ganet e 1927 e Gwiseni, tad alese, mamm euz Sant Fregant. Eet alese d'he 25 ploaz ha labouret en eun ospital. O veva e Landerne. (S. e Landerne e 1987).

Yann Ber Ili : ganet e 1925 e Plouider. An istor a gont a zo anavezet mad e Bro-Leon hag e leh all.

Yann Korfa : ganet e 1918 e Kerniliz, o veva e Plougerne abaoe. An istor a gont a zo ijinet gantañ diwar eur poent loh bet diwar eur pez-c'hoari galleg. (S. 13/5/1987 e Plougerne).

Jerom Sanker : ganet e 1922 e Plougerne, e dud alese. Istor klevet gand eun eontr dezañ. E gwirionez eo eur "rimadell" rag rimet eo hag evel-se e hellfe beza skrivet. (S. 13/5/1987 e Plougerne).

Jan Normant ("Jani Tyel") : ganet e 1923 e Plougerne, he zud alese (Tremenah). Konta a ra eun dra c'hoarvezet ganti. (S. 13/5/1987 e Plougerne).

Taolenn ar haier

(hag urz kleved ar hontadennou war ar hasedig)

Tu kenta

1. Marjanig ha paotred ar Zabat, gand Yann Vadbezour Lagadeg (Brignogan). 10'45.....	5
2. Ar hleñved dislevi-gen, gand Iv Abivin (Plouider) 8'45.....	11
3. Pount an Diaoul, gand Jozef Losouarn (Kermiliz) 5'10.....	15
4. Nedeleg Katell, gand Mari Gwennig (Gwiseni) 5'40.....	19

Eil tu

5. Ar filip en overenn, gand Jean-Pierre Ili (Plouider) 7'25.....	23
6. Foar Vikeletal Vrest, gand Yann Korfa (Kermiliz) 8'25.....	27
7. Tro ar maout, gand Jerom Sanker (Plougenne) 8'.....	31
8. An droiad treñ, gand Chan Normant (Plougerne) 6'.....	33
- Notennou..... 37
- Ar gonterien hag o istoriou..... 39

Heb mizou-kas da baea.

Nevez-embannet

Jakez Riou : Lizer an hini maro,

embannet gand Emgleo Breiz 46 Lur (43 Lur evid Izili ar Hleub). Kenta romant Jakez Riou an hini eo Lizer an hini maro. N'eus ket anezan eun oberenn veur. Memez tra e talveze ar boan adembann anezaf, daoust ma'z eo merket don ennañ menozioù droch a-walh an amzer-ze, just goude ar brezel béd kenta.

Ar vezventi, a oa ken mantruz en amzer-ze - med daoust hag-efi o-deus chefchet kalz an traou bremarf? - a zo e-kreiz ar romant. Eun doare "urz moral" a zo gand Jakez Riou, eun dra ha ne zeree ket tamm ebet outañ.

Mikael Madeg : Gweltaz an Inizi, embannet gand Brud Nevez.

En em gavoud a reom en inizi penn pella Kornog Breiz, Molenez hag Eusa, en 9ved kantved, en amzer ma teue ar Vikinged d'ober o reuz e Europa ar Hornog, ha d'ober gwechou 'zo bugale da verhed ar vro. Istor eur paotrig bihan, hanter-viking hanter-vreton an hini eo. Danevellet en eun doare beo-buhezeg ha plijuz-tre gand Mikael Madeg.

Eul leor 150 pajenn, 50 lur (45 lur evid Izili ar Hleub).

**Maria Prat : Pa'h out majorez ha peziou-c'hoari
all. Bet embannet gand Ar Skol Vrezoneg.**

An dastumadenn-mañ a zo eun dibab e-touez an oberen-nou bet skrivet gand Maria Prat.

M'ho-peus c'hoant kompreñ perag o-deus ar Beillade-gou greet kemend a vez e-pad ken pell amzer, n'ho-peus ket ezomm da glask pelloh : ar yez implijet gand Maria a zo hini ar Bobl ha netra muioh.

Danvez ar peziou-c'hoari-mañ a zo kemeret e buhez pemdezieg tud Bro-Lanuon. Savet int bet evid rei plijadur d'al labourerien-douar, d'ar beskêterien, a zeue da zelaou aneze ha da zelled oute, goude eur zizunveziad labour tenn.

Ha sur, e c'hoarzent! Kement ha ma reoh pa lennoh aneze!

E gwerz en oll staliou-leoriou, 52 Lur, pe, heb mizou-kas, digand Mesidou, 40 bis ru ar Republik, 29200 Brest (Pellg. : 98-80-49-70) (49 Lur evid Izili ar Hleub).

E-barz ar haier man e vo kavet, ger ha ger,
testennou ar hontadennou a zo war ar hasedig 2
euz Marvaillou.

Klevet' vo eiz kontadenn bet kontet oll da vare
Kenstrivadeg vraz ar hontadennou a oa aozet e
1987, kontet e Brest, e Plougerne ha choaz diweza
Bro-Leon e Landerne.

Kleved a helloh kontadennou euz ar parreziou-
man : Plouider (2), Brugnogan, Kerniliz, Gwiseni,
Plougerne (2).